



Strömstads Historieförening

Årgång 30 • Nummer 161 • Maj 2025



www.historieforeningen.se

En mänsklig resa i det (o)mänskliga

Våren 2025 fick jag möjlighet att vara medresenär på gymnasiets resa till Polen i förintelsens spår.

En mänsklig resa till minnesplatserna för nazisternas omänskligt grymma förintelse av judarna och de människor som inte "passade in" i nazisternas ideal under andra världskriget. Att få vara med Strömstad gymnasiums studenter och duktiga lärare gav mig en mycket god grund för att kunna försöka förstå det ofattbara i dessa handlingar.

Strömstad gymnasium har en mångårig medveten strategi med dessa resor och har hela tiden förstklassiga lärare och pedagoger som brinner för att överföra kunskapen och ge utrymme för reflektion. Denna resa blev för mig en oförglömlig resa i ordets alla bemärkelser. I mina ögon är demokrati och människors lika värden avgörande för varje



Drygt 6 miljoner judar dödades mellan 1933 och 1945 varav de flesta gasades ihjäl i nazisternas dödsfabriker”.

samhälle. Ett mycket stort tack till lärare, elever och övriga vuxna som deltog och gjorde RESAN.

Låt oss aldrig glömma

Kunskap, folkbildning och reflektion är det bästa sättet att hantera informationen och upplevelserna av de fruktansvärda övergrepp och massmord som utspelades i lägren eller dödsfabrikerna. Vår skyldighet är att aldrig glömma vad som hände. Helt kommer jag aldrig att förstå hur en nazistorganisation kan få med sig ett folk i antisemitismens förtecken att genomföra en total utrotning av judarna men jag

kan och måste nu förklara för mina barnbarn hur det kunde hända.

Vad har vi lärt oss av historien? Låt oss alla vara mycket vaksamma för tidiga tecken likt de som fanns i 30-talets Tyskland. I har alla en skyldighet att ta samtalet kring köksbordet, på arbetsplatsen och till våra barn.

Den bästa vägen för att lära av historien är kunskap och folkbildning samt att se fakta före de sociala forumens ensidiga algoritmer. Att politiken och övriga samhället vågar stå upp för demokratin och medmänsklighet och inte faller i populismens fälla.

[Erland Lundqvist](#)

Vi minns Sonia med värme och saknad

Vår älskade ordförande i Strömstads historieförening Sonia har hastigt lämnat oss efter en kort tids sjukdom. Två dagar innan hennes liv släcktes ringde Sonia till mig och tog avsked då det stod klart att sjukdomen var övermäktig i hennes kropp. Jag lovade att framföra hennes varma tack och hälsning till hennes älskade förening och kära medlemmar.

Sonia Svensson har under många år haft ett stort engagemang och hjärta för föreningen. Som ordförande hade hon bred historisk kunskap och med sitt prestigelösa ledarskap ledde hon våra möten på ett framgångsrikt sätt. Sonia var klok och lätt att samarbeta med. Särskilt intresse hade hon för släktforskning där hon ledde studiecirklar i ämnet.



Sonia kom till Strömstad då hon sökte och fick en lärartjänst i kommunen. Hon var aktiv i fackligt arbete och skapade snabbt vänner bland kollegerna. Historieföreningen har betytt mycket för henne och där fann hon många vänner.

Även om Sonia de sista åren bodde för sig själv sa hon att hon aldrig kände sig ensam.

Tack Sonia för allt du gjort för medmänniskorna och för Strömstads historieförening.

Erland Lundqvist
Styrelsen Strömstads
historieförening

Strömstads
Historieförening
Södra Hamngatan 26
452 30 Strömstad

Redaktion

Kerstin Karlsson kerstin23111950@gmail.com, Åke Svanberg, Rolf Lindqvist, Kristina Bengtsson, Stefan Kihlberg, Åke Sundemar, Tomas Andersson

Ansvarig utgivare: Erland Lundqvist

www.historieforeningen.se
www.facebook.com/historieforeningen

Foto omslag: Näsing kyrka.
Foto: Åke Sundemar

Tryck och produktion

Nordbloms Trycksaker AB
Hamburgsund, 0525-332 84

Papper 130 gr silk

Styrelsen

Ordförande Erland Lundqvist
070-659 05 31
erlund59@gmail.com
Sekreterare Kristina Bengtsson
073-599 63 97
kristina.bengtsson1@telia.com
Kassör Bo Tångefjord
070-268 48 38
bo.tangefjord@telia.com
Ledamöter

Maud Pelas, Valeria Linc, Stefan Kihlberg, Håkan Säreborn, Rolf Lindqvist, Åke Svanberg och Tomas Andersson
Suppleant Kerstin Karlsson

Medlemsavgift

195 kr för år 2025 BG. 5371-5389

Antal medlemmar: 382
Antal nya medlemmar: 9

Olof Torén – Linnés lärjunge

En av Linnés många lärjungar kom att få särskild anknytning till Strömstad.

Han hette Olof Torén och föddes i Sätilla år 1718.

Han utbildade sig till präst och det var under studierna i Uppsala som han kom i kontakt med professorn Carl von Linné.

Olof Torén höll kontakt med Linné inför sina båda resor som skeppspräst på Ostindiska kompaniets fartyg S/S Hoppet åren 1748 - 1752. Han nedtecknade sina reseminnen i Näsing, vilka senare publicerades av Carl von Linné under titeln "En ostindisk resa till Surat, China 1750-52 och översattes till engelska, franska och tyska. Senare har en svensk upplaga utkommit på Tidens förlag, 1962 med titeln "En ostindisk resa".

Toréns reseberättelse ger en god bild av en resa med Ostindiska kompaniet till



Kanton i Kina och de strapatser man mötte. Redan vid avseglingen fick man problem med vinden och kunde inte runda Skagens udde utan fick återvända och ankra upp under en vecka på Rivöfjorden utanför Göteborg. Man följde med vindarna så småningom och kom ända bort under Brasilien innan man kunde sätta kursen mot Godahoppsudden på Afrikas sydspets.

Olof Torén går i land på en av öarna i Komorerna, som ligger i Indiska oceanen mellan Madagaskar och Tanzania och konstaterar att "detta är väl et af de behagligaste land på jorden", kokos, ananas och andra frukter fanns i överflöd.

Olof Torén dog 35 år gammal och ligger begravd i Näsing. Det var ingen

tillfällighet att han sökte sig till Näsing när han märkte att slutet närmade sig. Hans föräldrahem hade upplösts genom faderns död år 1744. Olof flyttade då till sin yngre bror Magnus, som åren 1751 - 1754 var adjunkt i Näsingeförsamling och de därpå följande 20 åren kyrkoherde i Strömstad.

Magnus Torén blev stamfader till den bekanta Strömstadsgrenen av Torénsläkten och därmed blev Olof Toréns namn fastare knutet till Strömstad.

Hamnkapten Bernhard Torén dog år 1921 och med honom gick den siste ur Strömstadsgrenen av släkten Torén ur tiden men avkomlingar till släkten lever vidare.

[Åke Sundemar](#)

En ostindisk resa. Olof Torén. Tidens förlag 1962.

*Olof Torén var en av
Carl von Linnés främsta
lärjungar och mästaren
uppkallade växtsläktet
Torenia efter honom.
Torén skrevs in vid
Uppsala universitet som
nittonåring och år 1747
blev han prästvigd.*

Olofs huvudsakliga intresse var dock naturvetenskaperna och för att se sig om i världen antog han en plats som skeppspredikant i Ostindiska kompaniets tjänst och medföljde 1748–1749 på en resa till Kina. Efter



resa” som Linné hade föreställt med en inledning vann internationell ryktbarhet. Linné prisade Torén för ”ett kvickt snille”. Torén har en skarp blick, ett levande människointresse och han berättar medryckande om seder och bruk hos indier och kineser. Olof Torén hade en stark humoristisk ådra. Han blandade allvar med skämt, vetenskapliga uppgifter med lustiga anmärkningar och själviro-niska kommentarer.

Åke Sundemar



att ha stannat hemma ett år gav han sig ut på en ny långfärd med tredäckaren Göta Lejon på hennes resa 1750–1752 till Surat i Främre Indien och Kanton. Efter hemkomsten författade Olof Torén sju brev till Linné. I det första klagade han över ”slät hälsa”. Han hade tagit obotlig skada av tropiska sjukdomar. Olof Torén avled 17 augusti 1753 i Näsinge. Olof Toréns ”En ostindisk



SHF-medlem skriver bygdehistoria

Carl-Eric Arhov är en av föreningens aktiva och inspirerande medlemmar. Han har skapat bygdehistoria med sin bok "Det nordligaste Bohuslän", där även Olof Toréns öden och äventyr skildras. Carl-Eric föräldrar är Sverre Gustavsson Västgården, Näsing och Gunborg Linnéa född Glad, Stora Ytten, Näsing. Carl-Eric själv kom till världen år 1934 i Näsing och växte upp i det så kallade "Barnmorskehuset" i Stora Ytten. Han är idag bosatt i Järfälla.

Carl-Eric berättar att han började skolan i Ystre småskola Näsing år 1941, varpå familjen året därpå flyttade till Hällebogen. Skolgången fortsatte då i Barkhyttans småskola och avslutades senare i Hälle folkskola år 1948. Därefter vidtog arbetslivet som springpojke på

Södra Hamngatan i Gallus herrekipering. Där var Albert Pettersson förste biträde och när han senare öppnade eget "Petterssons kläder" erbjöd han Carl-Eric en tjänst som biträde och springpojke.

- Jag trivdes i "storstaden", berättar Carl-Eric, med att cykla runt till olika skräddare för att få kostymer ändrade till passform. På fritiden spelade jag fotboll i Vatulands pojklag. Hösten 1950 lämnade jag hembygden för Göteborg och ett bättre betalt arbete, för att kunna spara pengar till studier och nya livsmål.

- Via ett Norrlandsstipendium hamnade jag i Kiruna på 1960-talet, där jag träffade min blivande fru Ingegärd. Jag studerade på distans, pedagogik, statskunskap och historia i Umeå och avslutade de akademiska studierna i Uppsala med en fil. kand.-examen. Det var professor Hans Norrman som där inspirerade mig för



Carl-Erik Arhov.

svensk lokalhistoria. När jag senare som pensionär fick tid att sammanställa mitt insamlade material i boken "Det nordligaste Bohuslän" så kunde den ges ut år 2005.

Boken berättar om människor och platser i Lommeland och Näsing från 1500-talet och fram till vår tid. Under rubriken Minnesskrifter framträder Olof Torén och berättelsen om hans ostindienresa samt död i Näsing.

[Åke Sundemar](#)



Högaktuellt föredrag med Ukraina i fokus

På eftermiddagen kommenterade Malcolm Dixelius läget i kriget i Ukraina i TV4. På kvällen delade han med sig av sina kunskaper och analyser på en föreläsning som Strömstads historieförening bjöd in till.

Nästan dagliga rapporter om attacker med ett stort antal civila offer för Rysslands krigföring och misslyckade försök av USA att mäkla fred med förslag där angriparen vinner stora territorier. Det var läget när Dixelius, tidigare Moskva-korrespondent för Sveriges

Radio och Sveriges Television, talade till cirka 120 personer på Spahotellet i Strömstad den 23 april.

- Det finns en förhandlingsmån, sa Dixelius. Ryssland har enligt honom insett att det inte är gångbart med enbart ultimativa krav och landet är försvagat.
- Ryssland är stukat. Nästa år är oljefonden tömd och det mesta av de internationella tillgångarna är frysta. Dixelius redde ut såväl ryska som ukrainska krav och mål. Och president Donald Trumps. De handlar inte minst om geopolitik.

- Han vill slå in en kil mellan Ryssland och Kina. Ryssland är mycket beroende av Kina.
- En vasallstat.

Liknar 1944

Läget liknar enligt Dixelius situationen för Finland 1944 då de allierade pressade på för att landet skulle ingå avtal med Sovjetunionen.

- Stormakter kan, historiskt sett, ta sig friheter. Dixelius första uppdrag som ung korrespondent 1975 gällde Helsingforskonferensen.
- Då sas det att gränserna i Europa var fastlagda för all framtid. Detta är något som finns i ryskt medvetande och som ingår i Putins världsbild. Vid Sovjetunionens upplösning 1991, då Dixelius var SVT:s korrespondent för Aktuellt i Moskva, fanns en tro på en rysk demokratisering.
- Fromma förhoppningar, även hos mig. Enligt Dixelius började ryssarna fort misstro demokratin som idé då det visade sig att vägen till



välstånd inte var så snabb som förväntat. I ryska makteliten finns en rädsla för att demokratirörelser utomlands kan påverka inhemsk opposition. Oron gäller också närmanden till EU och Nato.

Inga samtal

Av förspelet till kriget lyfte Dixelius bland annat fram EU-initiativet att bilda partnerskap med forna Sovjetstater. Bryssel avvisade då ryska önskemål om förhandlingar.

– De skulle ha fått prata. Utan samtal blev det svårare att hålla koll på vad som hände.

Moskvatrogna ukrainska presidenten Janukovitj vägran att underteckna samarbetsavtal med EU ledde till protester mot regimen, Euromajdan, nu kallad värdighetsrevolutionen.

Ryssland annekterade Krim och strider utbröt i Ukrainas östligaste del. 2022 inledde ryssarna ett fullskaligt krig.

– De förstod inte hur långt Ukraina gått, svarade Dixelius på en fråga från publiken om hur ryssarna kunde tro att de kunde ta över och styra ett land som smakat frihetens sötma. Ukraina är ett land som står på helt egna ben och har Europas bästa armé. Vad händer om Putin försvinner?, var en annan fråga.

– Det kommer ingen demokrati i stället.

Dokumentärfilm

Dixelius har på senare år ägnat sig mycket åt dokumentärfilm och stöttat filmare från före detta Sovjetrepubliker. Han är en av producenterna bakom Viktor Nordenskiölds SVT Play-aktuella dokumentär Eukrainaren, om ukrainska vice premiärministern och EU-förhandlaren Ohla Stefanishyna.

Efter föredraget signerade Dixelius sin bok Den förryskade svenskens bekännelser.

Tyst minut

Kvällen inleddes av Åke Svanberg, som hyllade nyss bortgångna SHF-ordföranden Sonia Svensson för hennes mångåriga insatser och utlyste en tyst minut.

Text: Ann-Katrin Eklund

Foto: Stefan Kihlberg

Ukrainsk historia i korta drag

Land åtrått av många och i århundraden behärskat av starka grannar.

800–1340 Kievriket. Vikingahandeln bidrar. Kiev mäktigt centrum. Fors i Dnepr gräns i söder.

1569 större delen av Ukraina under polskt styre, västliga delar till slutet 1700-talet. Efter 1667: Kiev och östliga delar inlemmas gradvis i Ryssland.

Ukrainska kosacker i uppror mot både Polen och Ryssland. Försök nå frigörelse genom samverkan med Karl XII misslyckas genom Poltava 1709.

Förryskning och, under Katarina II, expansion till Svarta havet och Krimhalvön.

Kolonisation med hjälp av invandrare (svenskbyborna ättlingar).

Krimkriget 1853–56. Rädsla för fortsatt rysk expansion. Krim förblir ryskt, Svarta havet och Åland demilitariserats.

Nationalistiska krafter växer under ryskt förtryck. Första fria Ukraina 1918. Splittring och delning mellan Polen och Ryssland 1921. Miljontals döda 1932–33 under hård för sovjetisk regimen.

1939 annekterar Sovjet Polens ukrainska del. 1954 förs Krim över från ryska till ukrainska sovjetrepubliken.

1991, efter Sovjets fall, utropas åter ett fritt Ukraina.

Sjömansliv och guldgrävardöd

Det var med stort intresse april månads föreläsare Gunwor Nordström välkomnades av föreningen. Hennes nyfikenhet och forskarglädje hade lett henne vidare på en spännande och intressant släktresa från Lommeländ och ut i världen.



Gunwor Nordström.

Berättelsen tar sin början på släktgården Röd varifrån vi får följa de två bröderna Axel Valfrid och Oscar. De var uppväxta vid Idefjorden under stenindustrins högkonjunktur kring sekelskiftet 1900.

De stora fartygen som lastade sten på redan utanför Hälle lockade pojkarnas fantasi. De utbildade sig därför till matroser vid amiralitetet i Karlskrona. Det var genom att gå till sjöss som pojkarna kunde ta sig ut i världen. Oscar tog hyra på segelfartyg och blev världsomseglare och Axel V. trampade däck på de moderna koleldade ångbåtarna.

Även om brödernas vägar skiljdes åt så höll de kontakt via brev, så även med hemmet dit man sände pengar till sina gamla föräldrars uppehälle.

Första världskriget och börskraschen på 1930-talet minskade fartygstrafiken, vilket gjorde att Axel V. fick gå i land och först söka sin utkomst i Sydafrikas guldgruvor, för att senare bygga järnvägar i Nord-Rhodesia.



Oscar och Axel Valfrid som unga sjömän.

På det personliga planet har efterforskningen lett till att kontakt kunna knytas med Sydafrika och Axel Valfrids ättlingar, som även fått möjlighet att besöka Lommeländ och sina rötter.

Text: Åke Sundemar

Foto: Stefan Kihlberg



Gunwor Nordström tackas av Bo Tängfjord.

Ranrike under tidig medeltid, 1066–1200-tal



Striden vid Stamford Bridge som ledde till vikingatidens slut och där kung Harald Hårdråde och ett otal av Norges främsta män stupade. Målning av Peter Nicolai Arbo.

Så slutade vikingatiden

Medeltiden kallas den period i vår historia som följde efter vikingatiden, som slutade den 14 oktober år 1066. Det var då Wilhelm Erövraren intog England. I och med detta fanns det inga fortsatta möjligheter för nordiska vikingar att härja och ta tributer på de brittiska öarna. Men anledningen till att Wilhelm lyckades berodde faktiskt på att han hade tur.

Tidigare, i september 1066, skedde ett annat stort

anfall på England, denna gång från Norge under ledning av kung Harald Hårdråde. Han anföll med 350 skepp och ca 15 000 man, den största vikingaflottan man skådat. Staden York erövrades enkelt och man slog läger i lugn och ro, för den engelske kungen Harold Godwinson befann sig i södra England – trodde man.

Den 25 september anföll kung Harold de helt överrumplade norrmanen vid Stamford Bridge. Han hade i ilfart marscherat med sin här upp till norra England!

Det blev ett blodbad där stora delar av den norska hären utraderades efter hårda strider. Harald Hårdråde fick en pil i strupen och föll, liksom de flesta av hans män. Under tiden som striderna pågick fick kung Harold meddelande om att den normandiska flottan var på väg mot England. Åter igen fick kung Harold ge sig på ilmarsch, nu med en uttröttad och decimerad här med många sårade. De flesta engelska historiker anser, att om norrmanen inte anfallit, hade kung Harold haft tid att mobilisera försvaret vid sydkusten och med stor sannolikhet kunnat besegra Wilhelm. Så det var detta norska anfall som ledde till slutet av vikingatiden och inledde den nordiska medeltiden.

Kung Olav som dog i Tanum

Den norske kungens son, Olav, överlevde slaget vid Stamford Bridge men blev tillfångatagen. Han svor en ed till kung Harold om att

han aldrig skulle anfalla England igen och kunde återvända till Norge och tillsammans med sin bror Magnus tog han styret över landet.

När Magnus dog blev Olav ensam kung och tillbringade mycket av sin tid i Ranrike. Under Olavs tid var det fred och god årsväxt och han fick därför tillnamnet "Kyrre", den fredlige. Han betydde mycket för vårt område för det var han som omkring 1080 anlade landskapets första stad nere vid Nordre älv, några kilometer öster om den gamla kungsgården Kungahälla, i dagens Ytterby. Olav var den förste nordiske kung som var både läs- och skrivkunnig och han började bygga upp den administration som fordrades för att kunna styra ett "modernt", medeltida, samhälle.

Ofta satt han på "sin rika kungliga egendom" Håkeby, norr om Tanumshede. Kanske föddes hans enda son Magnus där 1073. Magnus mor, Tora, var frilla, det vill säga, inte officiellt gift med kung Olav,

men frillobarn hade samma rättigheter som barn födda inom äktenskap. När kung Olav dött gifte sig Tora med Brynulf Ulvalde II på Vettland i Skee.

Vi får förmoda att Magnus besökt sin mor på Vettland vid flera tillfällen. Magnus fick som kung tillnamnet "Barfot" eller Krigs-Magnus och levde ett äventyrligt liv, som slutade i en strid på Irland 1103. Hans far Olav dog på kungsgården Håkeby den 22 september 1093. Förmodligen begravdes kung Olav tillfälligt i en stensättning på Håkeby som kallas "Olav Kyrres grav" för att till våren föras upp och gravsättas i Nidarosdomen.

Strider i Ranrike

Tidig medeltid var en orolig tid i Norge med många strider och flera utspelades i Ranrike, bland annat i slaget vid Färlev, norr om Munkedal 1134, då kung Magnus Sigurdsson mötte sin farbror Harald "Gille" Magnusson i strid om den norska kungamakten och där Magnus med sina 6000 man fick Harald med sina



Ryttare på Bayeux-tapeten. Så här kan också ryttarna på 1200-talet ha sett ut när de anföll Värmland på sina hästar från Vätte härad.

blott 2000 man att ta till flykten. Men bara fem år senare förlorade, den då avsatte, Magnus Sigurdsson och hans allierade Sigurd Slembe striden mot Harald Gilles söner på Holmen Grå utanför Strömstad.

Stormännens kyrkor och kyrkostriden

Men det var också en tid då kyrkan fick större inflytande och kyrkor byggdes i varje socken under andra hälften av 1100-talet. Flera stormannagårdar hade sina egna kyrkor, som till exempel på Rellen, Vettland och Skee, där Skee sedan blev sockenkyrka. I slutet av 1100-talet var det också en bitter kyrkostrid i Norge. Kung Sverre blev bannlyst av påven. Sverre stred för det som kallas nationalkyrkan det vill säga där det var kungen som skulle utse

biskoparna i landet. Detta i opposition till universalkyrkan där det var påven som ensam hade den rätten. Dessa två fraktioner delade birkebeiner, kung Sverres följare och bagler, stormän och biskopar, i två läger.

Slaget på Stridsfjorden

År 1196 låg baglernas flotta, med fem stora skepp och över hundra mindre båtar, under ledning av biskop Nikolas Arnesson i Stridsfjorden vid Kragenäs och dit kom även kung Sverre med en mindre styrka. Sverre lät sätta upp en stenslunga på berget mitt emot baglernas flotta och besköt dem, dock utan att ställa till någon större skada. På natten vadade en grupp bestående av ett hundratal bagler, över grundet sundet och överrumplade Sverres män. En strid uppstod där kung Sverre fick fly och fick begrava sina 20 döda kämpar vid kyrkan i Saltö sund, vilket torde vara kyrkan på Tjärnö. Kung Sverre dog 1202 och därefter följde en turbulent tid.

Baglerna lyckades under början av 1200-talet ta makten i Viken, det vill säga också Bohuslän, och Opplanden och styrdes av en egen kung, Filippus fram till dennes död 1217. En av baglernas stöd-
jepunkter var Apelsäter i Lur förmodligen redan 1196.

Bröderna från Lommeland

År 1217 korades kung Sverres sonson, Håkon Håkonsson, till kung av Norge både i Kungahälla och på Hornborge ting, så baglernas makt tycktes vara bruten. Men dessa hade inte gett upp striden och under ledaren Bene, som hävdade kunglig börd, härjade de i Ranrike, plundrade Oslo, erövrade Oslobiskopens skepp och drog ner till Hisingen och så vidare. Ett par av Benes rika och högborna anhängare var bröderna Helge och Torbjörn från Lommeland. Denna fraktion besegrades dock och bröderna från Lommeland dödades i en strid vid Tönsberg. Men konflikten mellan olika fraktioner av både bagler och birkebeiner fortsatte ännu några år.



Kung Håkon Håkonsson t.v. och Skule Jarl t.h. ur en illustration i Flateyjar bok från slutet av 1300-talet.

Den blodiga striden vid Apelsäter

Den sista våldsamma striden mellan bagler/ribbungar och birkebeiner utspelade sig år 1221 på Apelsäter när Skule Jarl Bårdsson anföll. Så här återges striden:

På natten då det var som mörkast anföll de Gunnar som befann sig på Apelsäter. Birkebeinarna omringade gården och husen, och få män lyckades ta sig ut; dessa blev omedelbart dräpta. Men Gunnar och de andra förskansade sig bäst det kunde och han hade en stor skara. Åmund Åkav hette en av jarlens märkesmän, han blev skjuten med en pil mitt i halsgropen och dog strax. Det var en hård strid, för ribbungarna värjde sig manligt. Där föll Gunnar Åsason och 90 man med honom.

Skule Jarl var god vän med Snorre Sturlasson och i sitt eget skaldeverk, Håttatal, skrev Snorre en hyllning till kung Håkon Håkonsson och Skule Jarl i 102 verser med olika versmått i alla verser. I verserna 63 och 64 kvad Snorre om striderna vid Apelsäter:

*Stridsrådaren lärde fienden
att bära blodig huvudbonad.
Härmän styrde den röda
stäven
rakt mot stranden öster om
fjorden
Ringödaren rände uddar
igenom männens bringor
Hövdingen gjorde stora sår
i skallen med det vassa
svärdet.*

*Krigaren dröjde lite med att
falla an
när han mötte mannen.
Stridsmannen gick i slaget
framför rödfärgat märke.
Land var röjt, och trönder-
hövdingen
gav ribbungarna en tung
bane.
Gunnar skotade in huvudet
under fruktad ulvtass.*

Kung Håkon Håkonsson kom att bli en av Norges längst regerande kungar,



Kung Olav Kyrre sittande i högsätet, kanske på sin stora kungsgård, Håkeby, där han också dog 1093.

från 1217 till 1263, och även han betydde mycket för vårt område. Bland annat lät han uppföra en av Norges äldsta stenbyggnader, Ragnhildsholmens slott, på en holme mitt för staden Kungahälla. Sitt enormt stora kungaskepp Kross-suda lät han bygga på Orust, så landskapets skeppsbyggnadstradition var uppenbarligen väl ansedd av kungamakten. Staden Marstrand var också kung Håkons verk.

Hästskatt och Ivar från Skjedjuhov

Hästuppfödningen tycks ha varit omfattande i Vätte härad för år 1225 begärde kung Håkon ”ledning”, skatt, av Vette härad i form av 360 hästar! Han skulle anfälla Värmland, dit en

grupp ribbungar hade flytt, och anfallet gjorde man till lands och med rytteri. En man som stod kung Håkon nära och bland annat var med i anfallet mot ribbungarna i Värmland var Ivar från Skjedjuhov. Detta Skjedjuhov har av svenska och norska ortnamnsforskare tytts som Skee, som sina tidigaste former skrivs som Skeidhof och liknande. Dock finns det ett snarlikt namn i Vestfold så helt säkert är det inte Ivar kom från Skee i Vette härad, men med tanke på att Skee var en stor gård och redan då, 1225, hade sin imponerande och rika kyrka måste det ha bott mycket betydande män där under tidig medeltid.

Var låg tingsplatsen?

Det fanns tre viktiga tingsplatser längs vår kust som kung Håkon Håkonsson besökte; Älvebacken vid Kungahälla, Hornborg vid Hamburgsund och Stovnar i Vätte härad. Men var låg Stovnar? Är det någon som vet?

Kristina Bengtsson

Israels form av apartheid



*Tomas Andersson,
SHF-medlem och författare,
har gjort ett antal resor
i Israel och Palestina.*

På månadsmötet i februari deklarerade han sin beundran för områdets fina naturgeografi och de stora historiska kopplingar som finns till området. Till exempel den "bördiga halvmånen" det sammanhängande landområdet där jordbruket uppfanns för 10 000 år sedan. Men, Tomas var också mycket kritisk till den politik som Israel har fört under många år.

- Det apartheid-system som rådde i Sydafrika 1948 till 1994 gick ut på att särskilja den vita befolkningen från färgade och indier. I Israel handlar det om att fördriva palestinier och beslagta deras landområden, framhöll Tomas.

Han gav exempel på de judiska bosättare som med arméns hjälp tar över bit för bit på den palestinska Västbanken.

Eko från nazitiden

I det nazistiska Tyskland talade man om Lebensraum – livsrum. Hitler propagerade för ett stortyskt rike där ariska tyskar skulle få utökat livsrum/landområden. Det paradoxala är att den nuvarande israeliska politiken har vissa likheter med det som drabbade judar och andra Untermenschen i Europa under andra världskriget.

- Det är bedrägligt att vi upplever ekon från hemskheterna för 85 år sedan nu i det demokratiska Israel, konstaterade Tomas.

Trakasserier

Israel är i dag ett privilegiesamhälle, tyckte Tomas.

Du måste vara jude för att ha fulla medborgerliga rättigheter. Judar har rätt till allt, palestinier trakasseras på olika sätt, bland annat i de vägövergångar som finns från och till exempelvis Västbanken. I Israel finns ingen formell grundlag så premiärminister Netanyahu kan, med "rätt" samsättning i parlamentet ändra lagar över en natt. Vad tror då Tomas kommer att hända i denna oroliga och tragiska del av världen. - Jag är pessimistisk. Israel har alltid haft ett grundmurat stöd från USA och nu med den nya Trump-administrationen mer än någonsin. Dödandet av den palestinska civilbefolkningen i Gaza riskerar dessvärre att bara fortsätta.

Text: Åke Svanberg

Ord med historia

Tatuering

Det var upptäcktsresanden James Cook och hans besättning som förde ordet tatuering till västvärlden. På resorna i Stilla Havet på 1770-talet kom de i kontakt med urbefolkningen där många var tatuerade. Ordet kommer ursprungligen från polynesiska Tactu (målning, teckning).

Den äldsta kända tatueringen sitter på ismannen Ötzi, en drygt 5000 år mumifierad människokropp som hittades av en slump i en glaciär i Alperna 1991 på gränsen mellan Italien och Österrike. Forskarna har



När ismannen Ötzi undersöktes av forskarna hittades över 60 tatueringar på den drygt 5 000 år gamla kroppen.

detaljstuderat Ötzi och hittat drygt 60 tatueringar på hans kropp, kanske en form av akupunktur på kroppsdelar med artros (man vet att han hade ledbesvär) och/eller ceremoniella utsmäckningar. Jag har själv varit på museet i italienska Bolzano där han bevaras i ett lufttätt utrymme och sett hans gestalt genom en dubbel glastruta. En minnesvärd upplevelse.

I västvärlden var det länge bara sjömän och kriminella som tatuerade sig. Men numera har det blivit ett

växande mode, först bland artister, skådespelare och idrottsutövare men också allt populärare bland ”vanligt” folk.

I en undersökning från SCB för några år sedan framgick att 20 procent av den svenska befolkningen i åldersgruppen 16 – 84 år hade en eller flera tatueringar. Internationellt betyder det att Sverige ligger på en hög nivå.

Men samma undersökning visade också att många ångrar sin tatuering. Och att försöka få bort dem själv hjälper inte, varken att skrubba, peela eller använda diverse krämer. Det enda verkningsfulla är laserbehandling som kostar flera tusen kronor.

Text: Åke Svanberg

Fred!

Måndagen den 7 maj!

Den dagen kommer för var och en svensk som icke är smittad av den skadliga, fosterlandsfientliga, nazistiska propaganda, – som till och med förts ifrån prästerligt håll – att framstå



För 80 år sedan, den 12 maj 1945 publicerade Strömstads Tidning denna topprubrik på sidan 1. Strax intill skrev redaktören om freden.

såsom en av de ljusaste och gladaste dagarna i vårt liv. Den dagen fick vårt broderfolk Norge och hela det i förtryck och vända sänkta Europa mottaga fredens efterlängtade budskap. Den dagen blevo de under nazistväldets ok nedpressade små nationerna fria igen.

Norska och svenska förbindelser över gränsen 1800-tal – 2000-tal

Vid föreningens årsmöte den 5 mars berättade professor emeritus Anders Gustavsson om olika förbindelser i gränsområdet mellan Norge och Bohuslän under olika perioder.

Under andra hälften av 1800-talet var konjunkturen betydligt bättre i Norge än i Sverige där det var stor arbetslöshet och flera år av missväxt. Många svenskar i gränsområdet sökte sig därför till Norge och framför allt till Östfold. I Halden fanns en omfattande järn-, trävaru- och textilindustri och många svenskar valde att bosätta sig där. I Östfold fylke var 16 procent av befolkningen svenskar år 1891. Livsmedelsförsörjningen i Östfold var emellertid vid tiden inte tillräcklig så många bohuslänska bönder förde sina varor över gränsen. Under Oscar II:s regerings-tid var det högkonjunktur för "högdjuren" på västkusten. Kung Oscar tillbringa-



De tre nordiska flaggorna för Danmark, Norge och Sverige. "Sillsalladen" på både den norska och svenska flaggan.

de mycket tid på sitt fartyg Drott och vistades ofta i Marstrand men besökte också Strömstad flera gånger.

År 1901 ökade trycket på självständighet från norsk sida och bland annat tog man bort den så kallade "sillsalladen" från den norska flaggan, medan den svenska flaggan behöll den fram till 1905.

Brännvinsförbud i Norge

År 1916 genomfördes ett totalt brännvinsförbud i Norge. Och som under andra förbudstider medförde detta en omfattande smuggling och Strömstad blev ett "smugglarnäste". Hit fördes danskt och tyskt brännvin som på olika vägar smugglades över gränsen till Norge. Spritförbudet upphörde först 1927. På 1930-talet upplevde Norge en högkonjunktur och det kom fler och fler norska turister till Strömstad men detta upphörde förstas abrupt med den tyska invasionen den 9 april 1940. Under kriget hjälptes många flyktingar över gränsen och man skickade "svenskepakker" över till den många gånger svältande norska befolkningen. I Oslo utspisades 7 000 barn med "svenskесuppe" varje dag.

Broinvigning

1946 kunde Svinesundsbron äntligen invigas av

kronprinsarna Gustav Adolf och Olav. Bron hade påbörjats före kriget, men först då fick vi en fast förbindelse över gränsen. Färjorna och roddpråmarna kunde dras upp på land. Maten har varit dyr i Norge under senare sekel men på 1960-talet subventionerade norska staten socker, mjöl och margarin och detta innebar att många svenskar strömmade över gränsen och fyllde bilarna med dessa baslivsmedel. Jag minns en sådan resa, 1963, med viss fasa. Min mamma

körde oss från Kungälv till Vassbotten och några hundra meter in i Norge, en resa som tog många, många timmar. Min bror och jag, 14 år, skulle vara med för att vi alla skulle kunna köpa våra ransoner. Se gärna denna lilla film som visar hur vi barn fick "lida" på dessa resor: www.nb.no/historier-fra-sam-lingen/da-svenske-ne-dro-pa-harryhandel/ Nu går, som vi alla vet, matresorna åt andra hållet och fler och fler norrmän väljer att köpa sommarhus



Anders Gustavsson berättade om norsk-svenska förbindelser och handel genom 200 år.

i vårt område. Konjunkturererna kommer att förändras även i framtiden men våra norsk-svenska förbindelser över gränsen kommer att bestå.

SHF mår bra!

På årsmötet i mars kunde konstateras att SHF är en av Strömstads mest livaktiga föreningar.

Ordförande Sonia Svensson kunde berätta om alla de aktiviteter som genomförts under året. Föreningen har haft 12 välbesökta månadsmöten med intressanta föreläsningar. Vi har haft historiska resor och studiecirklar. Cafémöten varje måndagskväll vår och höst. Den uppskattade medlems- tidningen har fortsatt som

tidigare med fyra publikationer per år.

Efter en viss nedgång i ekonomin under 2023 kan nu konstateras att räkenskaperna ser bra ut, plus 33 000 kr i resultat under 2024. Det budgetförslag som redovisades visar på ett litet överskott också för innevarande år.

Nya styrelsen

Till ny styrelse valdes: Ordförande Sonia Svensson. Vice ordförande

Erland Lundqvist. (Efter Sonias hastiga och tragiska bortgång togs ordförandeklubban över av Erland Lundqvist. Reds anm) Sekreterare Kristina Bengtsson. Kassör Bo Tångefjord. Ledamöter Maud Pelas, Valeria Linc, Håkan Särneborn, Rolf Lindqvist, Åke Svanberg. Suppleanter Kerstin Karlsson, Tomas Andersson. Revisorer Stefan Meyer, Bengt-Åke Björk. Sammanställande valberedningen Kjell Niberg.

Text: Åke Svanberg

Drömmarnas tid:

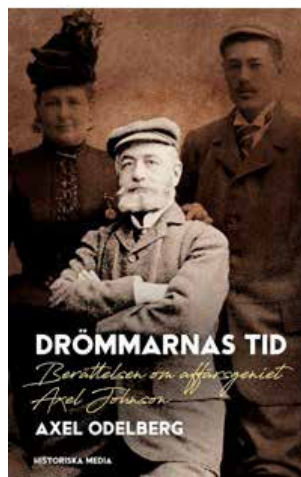
Berättelsen om affärsgeniet Axel Johnson av Axel Odelberg

Den här boken berättar om affärsgeniet Axel Johnson (1844 – 1910) som med stor framgång drev verksamheter inom flera fält under sin levnadstid. I Wikipedias beskrivning går han under yrkesbenämningarna affärsidkare, skeppsredare och grosshandlare (https://sv.wikipedia.org/wiki/Axel_Johnson). Han är till exempel grundare till Axel Johnsongruppen – en grupp som fortfarande drivs av familjen Johnson. Här hittar vi bland annat hel- eller delägda bolag som AxSol, Axfood och Dustin.

I Drömmarnas tid: Berättelsen om affärsgeniet Axel Johnson av Axel Odelberg blir läsaren invigd i Axel Johnsons liv särskilt genom den flitiga brevlades korre-

spondensen med vänner, affärsbekanta och hustrun. Brevet avslöjar i många fall Axel Johnsons tankar och ambitioner och det är som läsare mycket intressant att ta del av de mekanismer som ledde till hans enorma framgångar.

Tidens tand med den svenska industrialismens intågande är en av dessa faktorer. Men särskilt handlar det om Axel Johnsons tankar och sätt att förhålla sig till sin omgivning som lägger grunden till det lyckade resultatet. Det handlar om att oavsett yttre omständigheter, och inom ramen för övertygelsen om att varje människa är sin egen lyckas smed, driva igenom sina uppsatta mål. Mot bakgrund av detta kan nämnas att Axel Johnson var autodidakt och i boken antyds en särskild egen stolthet över detta faktum. Den här boken ger läsaren



*Drömmarnas tid: Berättelsen om affärsgeniet Axel Johnson.
Axel Odelberg Historiska Media*

många historiska perspektiv och vi får ta del av både små och stora händelser som inträffade under Axel Johnsons levnad. Till exempel berättas om operasångerskan Kristina Nilssons spontanframträdande på Grand Hôtel i Stockholm som ledde till kaos bland folkmassorna. Och känner du till när ordet lunch började användas för första gången på måltiden mitt dagen i Sverige? Boken finns att låna på biblioteken i Ranrike.

[Text: Lise-Lotte Arnäs](#)
[Biblioteken i Tanum](#)

SHF för tio år sedan



För tio år sedan kunde vi bland annat läsa i SHF-tidningen:

- Bengt Therner drog rekordpublik.
- Frågeomgång om EU.
- Strömstads egen Kreuger-krasch.
- Svänget i Hogdal om låtar.
- Ulf Hansson föredrag om begravningsriter.
- Profilen var Ewonne Sigvardsson.
- Kallelse resa till Oslo.

Text: Åke som har spanat i arkivet

PÅ GÅNG
Vill du veta vad som är
på gång i föreningen?
Maila Erland,
erlund59@gmail.com

HAR DU IDÉER,
ÖNSKEMÅL
Studiecirklar, kurser,
föredrag, resor...
Maila Erland,
erlund59@gmail.com



Solveig hyllades av cafégänget

Vid måndagscaféet den 10 mars hyllades historieföreningens "Grand old Lady", Solveig Gerdin-Ericson som fyllde 93 år just denna dag.

Solveig har varit medlem sedan starten och är starkt bidragande i verksamheten.



Måndagscafé

Varje måndag under terminerna arrangerar SHF måndagscafé kl. 18, i Vuxenskolans lokal Västra Klevgatan 7.

Trevlig samvaro med historia i centrum.

Varje måndag har vi en värd på plats som anger tonen och ser till att fika serveras. Ansvariga för trakteringen är Maud Pelas och Valeria Linc. (16 juni till 11 augusti har vi sommarlov.)

VÅRA SPONSORER

Strömstads historieförening är tacksam över att ha företagssponsorer som bidrar till att vi kan hålla hög kvalitet på våra föredrag och vår tidning. En liten uppmaning till oss medlemmar är att vi alla uppmärksammar företagssponsorerna när vi träffar eller köper någon tjänst av de i tidningen namngivna sponsorerna. Det är medlemsavgifterna och sponsring som är föreningens inkomstkällor.



Kommande möten



SOMMARMÖTE

VI MÖTS PÅ FRILUFTSMUSEET

Onsdag 5 juni klockan 19.00

Medtag kaffekorg

SOMMARMÖTE

KAFFE & VÅFFLA. TIPSPROMENAD

Onsdag 3 juli klockan 19.00

Statarlängan Blomsholm

VANDRING

UTFLYKT TILL LINDÖ

Onsdag 6 augusti, medtag fika

Guide: Jonas Lind

Samling affären Resö klockan 17.30

MÅNADSMÖTE

REVOLUTIONER SOM SKAPAT HISTORIA

Onsdag 3 september klockan 19.00

Föreläsare: Patrik Hallgren.

Folkets Hus

MÅNADSMÖTE

NORRA BOHUSLÄNS ÄLDSTA BOPLATS

10 200 år gammal

Onsdag 1 oktober klockan 19.00

Föreläsare: Harald Roessner, Folkets Hus

MÅNADSMÖTE

SKEE KYRKA

Onsdag 5 november klockan 19.00

Föreläsare Karin Askberger

Folkets Hus

Vi sponsrar Strömstads Historieförening



KUST EVENT



Studieförbundet
Vuxenskolan

